

The background of the poster is a photograph of a large, modern building with a prominent glass dome, illuminated at night. The building is reflected in a body of water in the foreground. The image is overlaid with geometric shapes in red, blue, and grey.

PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS INTERNATIONAL CONFERENCE

2021
15 NOVEMBER

ISBN 978-955-3605-86-4

© Sp. z o. o. "CAN", 2021

© Authors, 2021

PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS: a collection scientific works of the International scientific conference (15 November, 2021) - Copenhagen:2021. ISSUE 7 – 272 p.

Editorial board:

Tone Roald, PhD Associate Professor of Psychology University of Copenhagen

Elin Eriksen Ødegaard, Professor, Western Norway University of Applied Sciences

Mariane Hedegaard, Professor Emerita, Copenhagen University, Denmark

Magnus Englander, PhD Associate Professor of Psychology Malmö University, Sweden

Paul Sullivan, PhD University of Bradford Bradford, United Kingdom

Mathias Traczyk Søren, PhD

Thiesen Amanda, PhD

Nybroe Rohde, PhD

Languages of publication: dansk, English, русский, беларуская, limba română, uzbek,

The compilation consists of scientific researches of scientists, post-graduate students and students who participated International Scientific Conference "PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS". Which took place in COPENHAGEN on 15-November, 2021.

Konferencehandlinger anbefales til videnskabsmænd og lærere i højere læreanstalter. De kan bruges i uddannelse, herunder undervisning i postgraduate studier, forberedelse til opnåelse af bachelor- og kandidatgrad. Gennemgangen af alle artikler blev udført af eksperter, materialer er i henhold til forfattere copyright. Forfatterne er ansvarlige for indhold, undersøger resultater og fejl.

АНАЛИЗ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА ЛИКВИДНОСТЬ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ БОРАТОВ БАХТИЁР САЙФУЛЛАЕВИЧ ТЎҚИМАЧИЛИК КОРХОНАЛАРИДА ХАРАЖАТЛАРНИ САМАРАЛИ БОШҚАРИШ АҲАМИЯТИ	103
АБДУСАТТАРОВА МОХЛАРОЙ МАХАМАТКОСИМ КИЗИ АБДУРАЙИМОВА АДИБА АХМАДЖОН КИЗИ ЙОЛБАРСОВ МУХАММАДЮСУФ МУХАММАДЙОХЙОЖОН ОГЛИ БИОЛОГИЧЕСКОЕ ОПИСАНИЕ БРОККОЛИ И ЕГО ГИБРИДОВ	109
ГИЯЗОВА НОЗИМА БАЯЗОВНА БОЗОР ЎЗГАРИШЛАРИ ШАРОИТИДА ТЎҚИМАЧИЛИК КОРХОНАЛАРИДА БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ ДАРАЖАСИНИ ҲИСОБЛАШ УСУЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	114
НОДИР АБДУСАЛИМОВИЧ КУЗИЕВ СПЕЦИФИКА СТРАНОВЫХ ПОДХОДОВ К ОБЕСПЕЧЕНИЮ ДВУСТОРОННИХ И МНОГОСТОРОННИХ КУЛЬТУРНЫХ КОНТАКТОВ	119
ЗОКИРОВ АБДУМАВЛОН АБДУРАУФ ЎҒЛИ ТЎҚИМАЧИЛИК ТЎҚИМАЧИЛИК КОРХОНАЛАРИДА СТРАТЕГИК РЕЖАЛАШТИРИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА ТАДБИРЛАРНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ	126
ИСАКОВ АЗИМ ЮСУБЖАНОВИЧ ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ АМАЛИЁТЛАРИНИ ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ МЕТОДЛАРИ АСОСИДА ТАШКИЛ ЭТИШ	132
Ш.Р.ТУРДИЕВ ПЕДАГОГИК ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ ИШЛАРИНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ҲИСОБЛАШДА МАТЕМАТИК-СТАТИСТИКА МЕТОДЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ УСУЛЛАРИ.	136
ЗОҲИРОВ РАМИЗ ТУРДИМУРОДОВИЧ ОИЛА ФАРОВОНЛИГИ ДАРАЖАСИНИ ОШИРИШДА ОНА-БОЛА САЛОМАТЛИГИ РОЛИ	143
ТОЖИБОЕВА НАФИСАХОН РАХМИДДИН ҚИЗИ ПАХТА-ТЎҚИМАЧИЛИК КЛАСТЕРЛАРИ ХОДИМЛАРИ РИВОЖЛАНИШИ СТРАТЕГИЯСИНИ АМАЛГА ОШИРИШ ТАДБИРЛАРИ	146
Ф.Б.ЭРГАШЕВ С.О.ТУЛАБОЕВ К.М.КОЗИМОВА ДОЛГОСРОЧНОЕ ЛЕЧЕНИЕ АСПИРИНОВОЙ ДЕСЕНСИБИЛИЗАЦИИ У ПАЦИЕНТОВ С АСТМОЙ И РЕСПИРАТОРНЫМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ.	154
ХАЙИТОВ ШЕРЗОД ПАРДАБОЕВИЧ МОСЛАНУВЧАН БОШҚАРУВ ТИЗИМИ АСОСИДА ТЎҚИМАЧИЛИК КОРХОНАЛАРИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛЛАРИ	175
МУСАБЕКОВ ЗАКИРЖОН ЭРГАШЕВИЧ РАХМОНОВ ХОЖИАКБАР БОБОМУРОД ЎҒЛИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТОПЛИВОПОДАЧЕЙ БЕНЗИНОВЫХ ДВИГАТЕЛЕЙ	181
NOSIROVA DILFUZA NABIEVNA UZBEK NATIONAL CLOTHES AND THEIR HISTORY	186
MAFTUNABONU HOLJURAEVA PROFESSIONAL ETHICS OF A TRANSLATOR: BASIC PRINCIPLES	189
КАРАБАЕВА БАРНО БОБИР КИЗИ СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ГЛАГОЛЫ ЗРИТЕЛЬНОГО ВОСПРИЯТИЯ	192
YUSUPALIYEVA GULIBONU XUSNIDDINJON QIZI SOBIROVA NARGIZAXON ELMIRZA QIZI MARG'UBA IN'OMOVNA HAYDAROVA BARKAMOL AVLODNI TARBIYALASHDA MILLIY G'URURNI RIVOJLANTIRISH	196
АКБАРОВА НОЗИМА ХУСНИДДИНОВНА МАМАРИЗАЕВА НАФОСАТ ЗОХИДЖОНОВНА ОМОНОВА НОИЛА БАХОДИРОВНА ТОГАЕВА ГУЛНОРА СИДДИКОВНА СРАВНИТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РАКА МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ У БОЛЬНЫХ, СТРАДАЮЩИХ И НЕ СТРАДАЮЩИХ САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ 2 ТИПА.	200
G'ANIYEV G'IYOSBEK G'ULOMJON O'G'LI SHARQ MUTAFAKKIRLARI ASARLARIDA RAHBARLIKNING AXLOQIY MEZONLARI TALQINI	202
ЧОРШАНБИЕВ ЗАФАР ЭСАНПУЛАТОВИЧ ШАХСНИНГ ИНДИВИДУАЛ РИВОЖЛАНИШИДА ТАБАҚАЛАШТИРИЛГАН ЁНДАШУВНИНГ ЎРНИ	207
KADIROV JASUR ABDUMALIKOVICH TA'LIMIY O'YIN FAOLIYATIDA ALGORITMIK KO'NIKMALARNI SHAKLLANISHDA	212

Гиязова Нозима Баязовна
 Бухоро давлат университети
 «Иқтисодиёт» кафедраси катта ўқитувчиси

БОЗОР ЎЗГАРИШЛАРИ ШАРОИТИДА ТЎҚИМАЧИЛИК КОРХОНАЛАРИДА БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ ДАРАЖАСИНИ ҲИСОБЛАШ УСУЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Аннотация: Мақолада тўқимачилик корхоналарида бозор иқтисодиёти шароитида рақобатда устунлик асосида диагностикалаш орқали барқарор ривожланиш даражасини ҳисоблаш услубини такомиллаштириш масалалари ўрганилган ва ушбу тўқимачилик корхоналари барқарор ривожланиши таъминлаш бўйича таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: саноат, корхона, диагностика, барқарор ривожланиш, интеграл кўрсаткич, баҳолаш.

Бозор иқтисодиётининг назорат механизми, асосан, рақобат категорияси орқали амалга оширилади. Шунини таъкидлаш жоизки, ҳозирда рақобат курашининг усули ҳам, шакли ҳам бир қадар ўзгарган бўлиб, рақобатда устунликка асосий эътибор қаратилмоқда. Ўзбекистон Республикаси иқтисодиётнинг муҳим ўзак тармоқларидан бири саналган тўқимачилик саноати корхоналари ишлаб чиқарган маҳсулотларининг асосий қисмини хорижга экспорт қилмоқда. Хорижлик истеъмолчилар эса маҳсулот сифатига ўзларининг юқори талабларини қўймоқдаларки, ушбу талабларни тўла қондиришда мавжуд имкониятларни дастлаб сарҳисоб қилиш талаб этилади. Шу боисдан 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “таркибий ўзгартиришларни чуқурлаштириш, миллий иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини модернизация ва диверсификация қилиш ҳисобига унинг рақобатбардошлигини ошириш” бўйича муҳим вазифалар белгилаб берилган [1]. Бу каби улкан вазифаларнинг муваффақиятли бажарилиши республикамиз иқтисодиётининг етакчи тармоқларидан бири саналган тўқимачилик саноати корхоналарида стратегик рақобатбардош устунликларнинг корхона барқарор ривожланишига таъсирини

диагностикалаш орқали рақобатда устунлиги асосида барқарор ривожланиш даражасини баҳолаш муҳим аҳамият касб этади.

Амалиёт шуни кўрсатадики, корхонанинг барқарор ривожланиши кенг доирадаги омиллар таъсирида шаклланади, лекин унинг асосини рақобатбардошлик ташкил этади. Шунинг учун ҳам айрим тадқиқотчилар корхона барқарорлигини унинг рақобат салоҳиятидан келиб чиқиб баҳолашни таклиф этадилар [2]. Рақобат салоҳияти рақобат устунликлари асосида шаклланади. Рақобат назарияси, рақобат афзалликларини бошқариш бўйича хорижий ва маҳаллий адабиётларда М. Портернинг энг кўп асарлари келтирилган. Рақобат афзаллиги ёки рақобатбардошликга бағишланган барча адабиётларда унинг «Халқаро рақобат» китобига мурожаат қилинади. Унда М.Портер уларнинг ҳар бири ўзига хос рақобат устунлигига асосланган ғояга асосланган типик стратегиялар мажмуини таклиф этди. Компания ўзига мос рақобат устунликларидан фойдаланса ва ишлаб чиқса, танланган стратегияни амалга ошириши мумкин бўлади. Бунинг учун компания қайси рақобат устунлигини олишни ва қайси соҳада: паст харажатлар ёки маҳсулотни фарқлашни ҳал қилиши керак? [3]. Арзон нархлардаги рақобат устунлигини танлаш рақобатчиға нисбатан паст нархда таққосланадиган маҳсулотни ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш ва сотиш демакдир. Маҳсулотни рақобатчи баҳосида сотиш компанияга катта фойда олиш имконини беради [4].

Барқарорлик халқаро ҳужжатларда (масалан, «Атроф-муҳит ва ривожланиш бўйича Рио Декларацияси» [5], «XXI аср кун тартиби» [6], шунингдек, конвенциялар ва кўп томонлама шартномалар асосида глобал аҳамиятга эга бўлган муайян масалаларни қабул қилиш каби таъсир тамойилларини ўрнатиш ва қабул қилиш доирасида тизимнинг меъёр даражасида ишлашини давом эттириш қобилиятини назарда тутди.

Биз томондан тўқимачилик саноати корхоналари ишлаб чиқариш хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда уларнинг барқарор ривожланиш даражасини диагностика қилиш услубини ишлаб чиқдик. Ушбу услубга асосан, тўқимачилик корхоналари барқарор ривожланиш даражаси диагностикаси куйидаги босқичларни ўз ичига олади:

Биринчи босқич “Саноат корхонасининг барқарор ривожланиш даражаси диагностикаси”;

Иккинчи босқич “Саноат корхонасининг мавжуд рақобатбардош устунликларини аниқлаш ва баҳолаш”;

Учинчи босқичда “Стратегик рақобатбардош устунликларнинг саноат корхонасининг барқарор ривожланишига таъсирини баҳолаш”.

Диагностикалаш услубиятини синовдан ўтказиш учун эмпирик асос сифатида “Ўзтўқимачиликсаноат” уюшмаси таркиибига кирувчи бир нечта тўқимачилик корхоналарини танладик.

Тадқиқот жараёнида хавф-хатар компоненти модели мезон ва кўрсаткичлар тизимига асосланиб тўқимачилик корхоналарида барқарор ривожланиш даражасини ҳисоблаш усули интеграл кўрсаткични қўллаган ҳолда такомиллаштирилди. Унинг мезони сифатида тўқимачилик саноати корхонасининг ташқи ва ички муҳитининг ишлаб чиқариш, хўжалик ва хўжалик фаолиятига таъсирини баҳолаш қўлланилади. Интеграл кўрсаткич ички ва ташқи муҳитнинг стратегик ва тактик хавф омиллари кўрсаткичларидан иборат бўлиб, (1) формула ёрдамида ҳисобланади:

$$R_x = \sqrt{T_x * C_x} \quad (1)$$

бу ерда, T_x – тўқимачилик корхонаси барқарорлигига таъсир этувчи тактик хавф омиллари кўрсаткичи;

C_x – тўқимачилик корхонаси барқарорлигига таъсир этувчи стратегик хавф омиллари кўрсаткичи.

Корхона турига, фаолият соҳасига, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот турига қараб ҳар бир корхона унинг барқарор ривожланиш даражасига экологик хавф омилларининг таъсир даражасини тавсифловчи энг муҳим кўрсаткичларни аниқлайди. Хусусий ва интеграл коэффицентларни ҳисоблаш учун зарур бўлган маълумотлар ўрганилаётган тўқимачилик корхоналар томонидан эксперт ишининг таркибий қисми сифатида тақдим этилди. Хусусий ва интеграл коэффицентларни ҳисоблаш учун зарур бўлган маълумотлар ўрганилаётган тўқимачилик корхоналар томонидан эксперт ишининг таркибий қисми сифатида тақдим этилди.

Ҳисоб-китоблар натижалари 1-жадвалда келтирилган.

1-жадвал

Тадқиқотда қатнашган тўқимачилик корхоналарида барқарор ривожланиш даражасини тавсифловчи умумий интеграл коэффицентнинг ҳисобланган қийматлари

Корхоналар номланиши	Коэффиц иент қиймати
«ALKIM TEKSTIL» МЧЖ	0,61

«BEK MEGA TEXTILE» МЧЖ	0,31
«Crystal Color Textile» МЧЖ	0,38
«Textile Lux» МЧЖ	0,4
«BEST COLOR TEXTILE» МЧЖ	0,55
«COTTON TEXTILE» МЧЖ	0,72

Манба: Тўқимачилик корхоналари ҳисобот маълумотлари асосида муаллиф томонидан ҳисобланаган.

1-жадвал маълумотлари шуни кўрсатадики, нормал барқарор ривожланиш даражаси «COTTON TEXTILE» МЧЖ учун хос бўлган. Барқарор ривожланишни таъминлашнинг асосий таркибий қисми барқарор иқтисодий ҳолат ҳисобланади. Иқтисодий барқарорлик даражасини баҳоловчи хусусий интеграл коэффицентнинг қиймати бошқа хусусий интеграл коэффицентлар орасида энг юқоридир.

Амалда мавжуд вазиятни таҳлил қилиш натижалари асосида тўқимачилик корхоналарида стратегик рақобат устунликларини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари қуйидагиларни ўз ичига олиши керак:

тўқимачилик маҳсулотлари истеъмолчиларининг келажак эҳтиёжларини олдиндан англай билиш;

қулай институционал муҳитни яратиш;

инновация фаолиятини фаоллаштириш;

маркетинг фаолиятини фаоллаштириш;

етарлича жавоб бера оладиган бошқарув тизими самарадорлигини ошириш;

омиллар ва меҳнат шароитларининг тез ўзгаришига ўз вақтида муносиб жавоб бера оладиган бошқарув тизими самарадорлигини ошириш;

кенг миқёсда барча соҳаларда рақамлаштириш технологиясидан самарали фойдаланиш;

ишлаб чиқаришга замонавий техника ва технологияларни жорий этиш;

асосий ишлаб чиқаришни ташкил этишда тежамкор технологиялардан самарали фойдаланиш;

ходимлар малакасини узлуксиз равишда оширишни амалга ошириш.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги фармони / www.lex.uz.
2. Филобокова Л.Ю. Сущность и методические подходы к оценке рыночной устойчивости малого предпринимательства / Л.Ю. Филобокова // Аудит и финансовый анализ. – 2008. – № 4. – С 223-228.
3. Петров А.Н. Стратегический менеджмент / А.Н. Петров. – СПб.: Питер, 2007. – 160 с.
4. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Дело, 2005. – С. 86-116.
5. Доклад конференции Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среде, Стокгольм, 5-16 июня 1972 года (издание Организации Объединенных Наций, в продаже под № R.73. II. А. 14), глава 1. -109 с.
6. Повестка дня на XXI век. Принята Конференцией ООН по окружающей среде и развитию, Рио-де-Жанейро, 3-14 июня 1992 года. – 101с.